

Historische Kring Maarssen

SWAROVSKI
SILVER CRYSTAL

Speciaalzaak luxe geschenken

A. v.d. Bosch-Olijve
Diependaalsedijk 1b
3601 GH MAARSSSEN
Tel.: 03465-61632

**RADIO - T.V.
ELECTR. HUISHOUDELIJK
+VOORDEEL +VAKMANSCHAP
+KWIEKE SERVICE
radio en t.v. speciaalzaak**

elektron

Nassastraat 9-11, 3601 BA Maarssen
Telefoon: 03465-62081

Wij verkopen uitsluitend scharrelvlees en vleeswaren!

Slagerij Dorresteyn

Nassastraat 4
Maarssen

Sinds 1882!

Met scharrelvlees eet je gezond!

HISTORISCHE KRING MAARSSSEN

Opgericht 11 september 1972, opgenomen in het verenigingenregister bij de Kamer van Koophandel en Fabrieken voor Utrecht en omstreken onder nummer V. 476918.

Bestuur: J.H. Sagel, voorzitter, Mevr. I.G.M. van Veggel-Teijink, secretaris, Postbus 90, 3600 AB Maarssen, tel.: 03465-67028, Mevr. G.M. Willekes-van Putten, penningmeester, giro 2907376, H. Blaauw, Mevr. A.H. Hogenhout-Hofman, B. de Ruiter, Drs. W. Smits, N. van Tricht en A. de Zwart.

Lid van verdienste: Mevr. J.G. Zwijns-Brink (20-02-84).

Redactie: Mevr. A.H. Hogenhout-Hofman, R.H.C. van Maanen, Drs. W. Smits en Drs. J.W. Verhoef.

Redactieadres: Emmaweg 17, 3603 AK Maarssen, tel.: 03465-71575.

Ledenadministratie: H. Blaauw, Bloemstede 193, 3607 TB Maarssen, tel.: 03465-62425.

Verkoop losse nummers: B. de Ruiter, Nic. Maesstraat 6, 3601 DR Maarssen, tel.: 03465-63599.

18e Jaargang no. 2, september 1991

Verschijnt 4 x per jaar

KRINGNIEUWS

Ledenavond 10 oktober 1991

Op donderdag 10 oktober a.s. wordt de eerste ledenavond van het seizoen 1991/1992 gehouden. In het gedeelte voor de pauze zal de film 'Het archief' te zien zijn. Deze film laat zien, aan de hand van bezoekers op zoek naar gegevens en geassisteerd door de archivaris, hoe een archief in elkaar zit en wat er allemaal te vinden is.

Na de pauze zal de heer Jan J. van Dijk ons een Maarssense film laten zien. De film is in 1961 opgenomen en bevat beelden van schoolkinderen, het verenigingsleven en van het dorp zelf, bijvoorbeeld van het toen nog erg nieuwe Pieter de Hooghplein met zijn winkels en markt. Deze film is al eens eerder vertoond aan onze Kring, maar dit is inmiddels al weer tien jaar geleden. Wij zijn ervan overtuigd velen een plezier te doen met de herhaling van deze film.

Aanvang ledenavond om 20.00 uur in de Open Hof te Maarssen.

Ledenavond 21 november 1991

Op donderdag 21 november komt de heer C. Huyts naar Maarssen. De heer Huyts, verbonden aan de Stichting Historisch Boerderij Onderzoek, zal aan de hand van dia's veel wetenswaardigheden vertellen over de geschiedenis van boerderijen in Nederland en ook specifiek over onze omgeving. De avond wordt gehouden in de Open Hof, Kerkweg 20 te Maarssen, aanvang 20.00 uur.

Bibliotheek

De bibliotheek van de Historische Kring Maarssen is geopend op iedere maandagavond, die samenvalt met de raadsvergaderingen, van 20.00-21.00 uur. De bibliotheek bevindt zich in Goudestein.

De data van de avonden waarop de bibliotheek open is, zijn 16 september, 21 oktober, 18 november en 16 december 1991.

De bibliotheek wordt beheerd door de bibliotheekcommissie, die bestaat uit mevrouw Broeksma (tel.:60984), de heer Van Maanen (tel.:72512), de heer Noltes (tel.:61543) en mevrouw De Ruiter (tel.: 63599). Voor nadere informatie kunt U zich tot hen wenden.

I. van Veggel-Teijink, secretaris

Luxemburgh

In een vorig periodiek hebben we laten zien dat het gebied waar nu Huis ten Bosch op staat in de Middeleeuwen veel groter is geweest dan nu. Het strekte zich vanaf de huidige Zandweg uit tot aan de Zogwetering en volgde de oeverwal van de rivier de Vecht tot aan de plek waar zich tot voor kort de Olieraffinaderij Zuilen bevond. Hier grensde het aan het gerecht Oostwaard.

Dit voor Maarssense begrippen enorme gebied werd in 1593 in twee stukken verdeeld. De ene helft, waar Huis ten Bosch op stond, kreeg de naam 'Huis ten Bosch' en de andere helft werd 'Goed ten Bosch' genoemd. (1)

Beperken we ons tot het gebied van Huis ten Bosch dan zien we dat het al vrij vroeg in de zeventiende eeuw verder verkaveld wordt en dan gedurende lange tijd eenzelfde indeling laat zien.

In 1593 is Cornelis van Heemskerk de eigenaar van het gehele gebied. Zijn zoon Dirk Cornelis erft het geheel in 1618.

Pas onder de scepter van Pieter Beltens, die het Huis ten Bosch in 1627 koopt, vindt er een verdere verkaveling plaats.

In 1630 verkoopt hij de stukken die op het kaartje aangeduid zijn met B en C (2) aan Jan Jacobs Tichelaar, ook wel genoemd Van Werkhoven.

Perceel D verkoopt hij in hetzelfde jaar aan

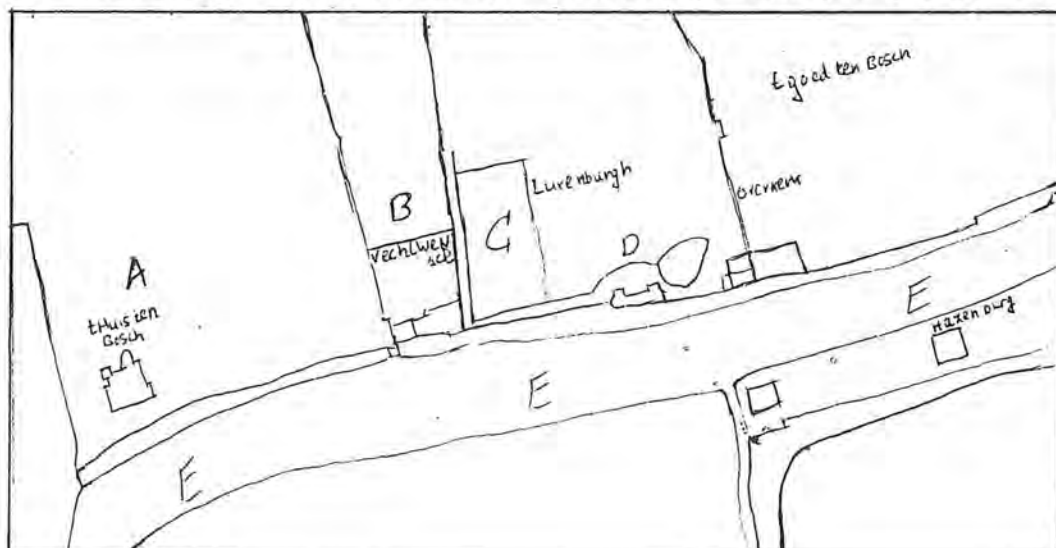
de secretaris van de stad Amsterdam, mr. Frederik de Vries.

Perceel B houdt hij zelf en dit gaat via zijn zoon Johannes Beltens in 1642 naar de katholieke tak van de Cromhouts die het oorspronkelijke huis met de naam 'Huis ten Bosch' tot 1765 in hun bezit zullen houden.

DE PROPHEET DAVID

Willen we een beeld krijgen van de bebouwing van deze strook land langs de oever van de rivier de Vecht omstreeks 1650 dan zijn we aangewezen op de prent uit de collectie Bodel Nijenhuis van de Leidse Universiteitsbibliotheek 'Aldus verthoonen de Wooningen, Hoffsteden en Ghebouwen, gelegen

A=Huis ten Bosch; B=De Propheet David; C=De ticheloven; D=Luxen(m)burg; E=De Vecht.

aende Noord-oost zijde vande Vecht, van 't Huys 't Oudaen langs de Heerlycheyt van Maerssveen tot aen Vechtesteyn'.

Vanaf Huis ten Bosch komen we tot de steenoven van seigneur 'vander Graef' vier percelen met bebouwing tegen.

De steenoven van Van de Graaf ligt in het gedeelte dat in 1593 was afgesplijst en Het Goed Ten Bosch was gaan heten. In latere akten zal de steenoven de naam Het Goed ten Bosch gaan dragen.

We vermelden hier slechts dat Het Goed ten Bosch in de eerste helft van de zeventiende eeuw ook weer verder verkaveld wordt en dat we de steenoven moeten traceren op de plek waar nu Residentie De Hoghe Weert ligt. In 1646 koopt Hans Auxbrébis uit dit stuk een 'zeker erfje'. (3) Dit erfje zal later de plek zijn waar het huidige huis Overkerck wordt gebouwd.

We hebben nu de strook waartoe we ons in dit artikel tot zullen beperken begrensd en keren terug naar ons uitgangspunt, het Huis ten Bosch, op het kaartje aangeduid met A. Over dit huis hebben we in een vorig periodiek al uitgebreid geschreven (4), zodat we er in dit verband nauwelijks aandacht aan zullen schenken.

Voor perceel B waar op de prent uit de collectie Bodel Nijenhuis 'Prophet David' boven staat, blijkt volgens de leenregisters van het Hof van Utrecht in 1637 Pieter Haring de leeneed te hebben afgelegd, maar interessanter en naar mijn weten uniek in de geschiedenis van de Nederlanden is het gegeven dat op 26 juni 1645 de Portugesche jood David Cardose bij het Utrechtse Hof de leeneed komt afleggen. (5) En dat in een tijd dat joden zich niet eens in de stad Utrecht mogen vestigen en op vele andere gebieden grote beperkingen opgelegd kregen.

Vermoedelijk heeft Cardose het buiten laten bouwen en het vernoemd naar de bijbelse David, van wiens stam vele Sephardische (Zuid-Europese) joden zeggen af te stammen.

Gedurende de rest van de zeventiende eeuw blijft het buiten in joodse handen.

In 1650 legt Jacob Delmond (Belmonte) de leeneed af en na hem volgen zijn neef (oomzegger) Seigneur Jacob de los Rios, de

weduwe van De los Rios, Sarah del Soto, haar dochter Lea de los Rios (gehuwd met Anthonie de Almanza) als eigenaars van het buiten.

In 1700 zien we een klein intermezzo, want dan legt Cornelia Mechteld van Eck de leeneed af, in 1705 gevolgd door haar broer Johan van Eck.

Maar in 1721 duikt de familie Cardose weer op in de geschiedenis van het huis dat inmiddels De Koning David heet.

Aaron Cardose zal de eigenaar blijven tot 1755.

DE TICHELOVEN

De bijnaam van Jan Jacobs van Werkhoven deed al vermoeden dat perceel C een oven was. In de akte die wordt opgemaakt naar aanleiding van het afleggen van zijn leeneed in 1630 wordt hij 'Tichelaar' genoemd.

Voor ons onderzoek is van belang dat gedurende de gehele zeventiende eeuw deze ticheloven in bedrijf is geweest, want voortdurend wordt er bij de eigenaars vermeld dat ze eigenaar zijn van de 'ticheloven'.

Pas in 1757 komt er aan het bestaan van deze oven een eind als de eigenaar van het hierna te behandelen perceel D dit gebied bij het zijne voegt.

De ticheloven is op de prent uit de collectie Bodel Nijenhuis niet benoemd, maar de loodsen en de eigenlijke bakkerij zijn wel te onderscheiden.

OVERKERCK

Tot onze teleurstelling laat de tekenaar ons nu, wat betreft de nauwkeurigheid, in de steek.

Bij de vorige percelen konden we aan de hand van de leenregisters vrij eenvoudig achterhalen wie welk stuk bezat.

Nu wordt het echter verwarrend.

Perceel D wordt in 1638 gekocht door Hans Auxbrébis. Hij houdt zijn bezit tot 1664, zodat we wat dit betreft de tekenaar kunnen volgen.

Maar dezelfde Hans Auxbrébis koopt in 1646 ook nog eens een stuk uit het Goed ten Bosch dat naast perceel D ligt. Dit stuk houdt hij tot 1659. Hij verkoopt het dan door aan Abraham Wilmerdonk. Op dit stuk wordt

het latere Overkerck gebouwd. De naam Bemont of vermoedelijk Delmonte wordt echter in geen enkele akte gekoppeld aan dit stuk grond. Vermoedelijk is hij de huurder geweest van het huis dat erop staat aangegeven.

Een belastinglijst uit 1681, de zogenaamde huisgeldlijst, bevestigt het vermoeden dat het vijfde huis vanaf Huis ten Bosch, op de prent aangeduid als Bemont, het latere Overkerck moet zijn.

In deze lijst worden 'de erfgenamen vande heere Cromhout eijgenaers vant huijs ten Bossche' aangeslagen voor f 15,-.

Jacomo Delmonte 'eijgenaer ende bruijcker van een huijs' (d.i. de Koning David) staat voor f 6,- in de boeken.

Achter de naam van 'Willem van Velpen eijgenaer van een tichgelrije ende bruijckt Jan Eldertsen met twee woningen' staat ook f 6,-.

Perceel D, waarvan de bebouwing in ongeveer 1650 schuil gaat achter geboomte, behoort in 1681 aan 'de heere Schellingers erfgenamen eijgenaers ende bruijckt de heere Carbee'. Dit staat geboekt voor maar liefst f 9,- en is, op Huis ter Meer, Bolenstein en Huis ten Bosch na, het hoogst aangeslagen 'particuliere' huis van de lijst.

Het hiervoor al genoemde latere Overkerck van 'de weduwe Wilmerdonck, eijgenaer ende bruijcker van een huijs' moet slechts f 3,- opbrengen.

De steenoven Goed ten Bosch is inmiddels overgegaan in handen van zijn dochter. Hoewel zij de leeneed heeft afgelegd, wordt de belasting op haar echtgenoot verhaald. 'S(ei)gneur Cambier, eijgenaer ende bruijcker van de steenbackerije ende een groot huijs met diverse cleijne wonings' mag voor het geheel f 20,- afstaan. (6)

LUXEMBURGH

Geklemd tussen de ticheloven (C) en Over-

kerck lag het perceel dat we op het kaartje met een D hebben aangeduid en waarvan het huis in 1681 tot de grootste van Maarssen behoorde.

Als we weer terugkeren naar de leenregisters van de Utrechtse Leenhof dan zien we dat Dirk Cornelis van Heemskerk dit stuk grond, groot 3 morgen en 350 roeden, op 26 januari 1630 transporteert naar mr. Frederik de Vries, secretaris van de stad Amsterdam.

In dat jaar is er geen sprake van bebouwing, er wordt slechts gesproken over weiland. (7) Maar als Hans Auxbrébis in 1638 de leeneed komt afleggen wordt er gesproken van 'een huys, hof ende boomgaard met een stuck weylands daar agter gelegen'.

Voor de volledigheid sommen we chronologisch de eigenaars van het huis op.

In 1664 gaat het over in handen van Dominicus van Uffelen, die het in 1668 weer overdraagt aan sr. Diego d'Agire. Deze verkoopt het huis weer zo snel door dat zijn leeneed in het jaar 1668 later wordt afgenomen dan die van zijn opvolger Cornelis Schellinger. Deze Cornelis Schellinger is waarschijnlijk een welgestelde voorouder van de doopsgezinde ijzerhandelaar Cornelis Schellinger die in 1745 de hoge heerlijkheid van Zeist koopt. Van doopsgezinde praktijken van zijn voorzaten in Maarssen is echter niets bekend.

Na Cornelis Schellinger jr. die in 1682 opvolgt, wordt er tot 1754 niet meer beleend, maar via andere archieven was het wel mogelijk om een aantal eigenaars op te sporen.

Na Cornelis Schellinger wordt Nicolaas Lakeman Jacobs eigenaar. Hij transporteert zijn bezit 1 oktober 1695 naar Jan Geursen. (8)

In deze akte wordt voor het eerst de naam Luxemburgh genoemd. In latere akten wordt het huis ook wel Luxemburgh genoemd en naarmate we dieper in de achttiende eeuw

komen, wordt alleen over Luxemburgh geschreven.

Geursen bewoont echter niet zelf het pand. Hendrik Hamel van der Ghiessen, maarschalk van het Nederkwartier van Utrecht (een soort toezichthouder namens de Staten) huurt het. Met zijn overlijden blijkt hij echter de eigenaar te zijn geworden.

De erfgenamen laten namelijk 7 december 1729 zijn bezittingen estimeren (schatten).

Uit deze estimatie blijkt wederom dat we met een zeer aanzienlijk huis te maken hebben; de 'helfte inde huysinge en hofstede, met tuyn en boomgaard, genaamt Luxemburg, gelegen aande riviere de Vegt onder desen geregte' blijkt 'in gereden gelde waardig te sijn de somma van f 5000,-.

Item de helfte van een camp seer schoon wyland daar agter gelegen, de somme van f 600,-. Ende nog de helfte in een zijdevleugel twee camers, stal, koetshuys en keukentie staande langs 't Sandpad op gemelde hofstede de somme van f 800,-'. (9)

Als we het weiland buiten beschouwing laten dan is de waarde van het gehele bezit in 1729 vast te stellen op f 11.600,-.

Bij dit bedrag steekt de waarde van het naastgelegen Overkerck wel erg schraal af. Dit huis wordt in 1735 door Isaacq Jessurun de Jongh verkocht aan Isaacq Daveiga Henriques voor het luttele bedrag van f 2500,-.

De laatste laat Overkerck bijna geheel slopen en voor f 4679,- herbouwen. Zelfs dan kan het de waarde van Luxen(m)burgh niet eens benaderen. (10)

Philips van de Ghiessen, zoon van Hendrik Hamel, representant van de stadhouder als opperbevelhebber in de Oost Indische Compagnie, zal het tot zijn dood toe bezitten.

Dan, we zijn aangeland in 1757, wordt Luxemburgh gekocht door David Pereira jr., die op dezelfde dag (6 augustus 1757) ook

nog eens de ticheloven (C) bij zijn bezit trekt. Dit uitgebreide bezit zal zijn luthof worden, een luthof dat internationale bekendheid zal genieten. Van heinde en verre trekt het bezoekers, die het in lovende woorden zullen beschrijven en een aantal keren zullen tekenen. Dankzij deze bezoekers kunnen we ons nu een beeld vormen van het huis 'achter de bezitter'.

BEZOEKERS

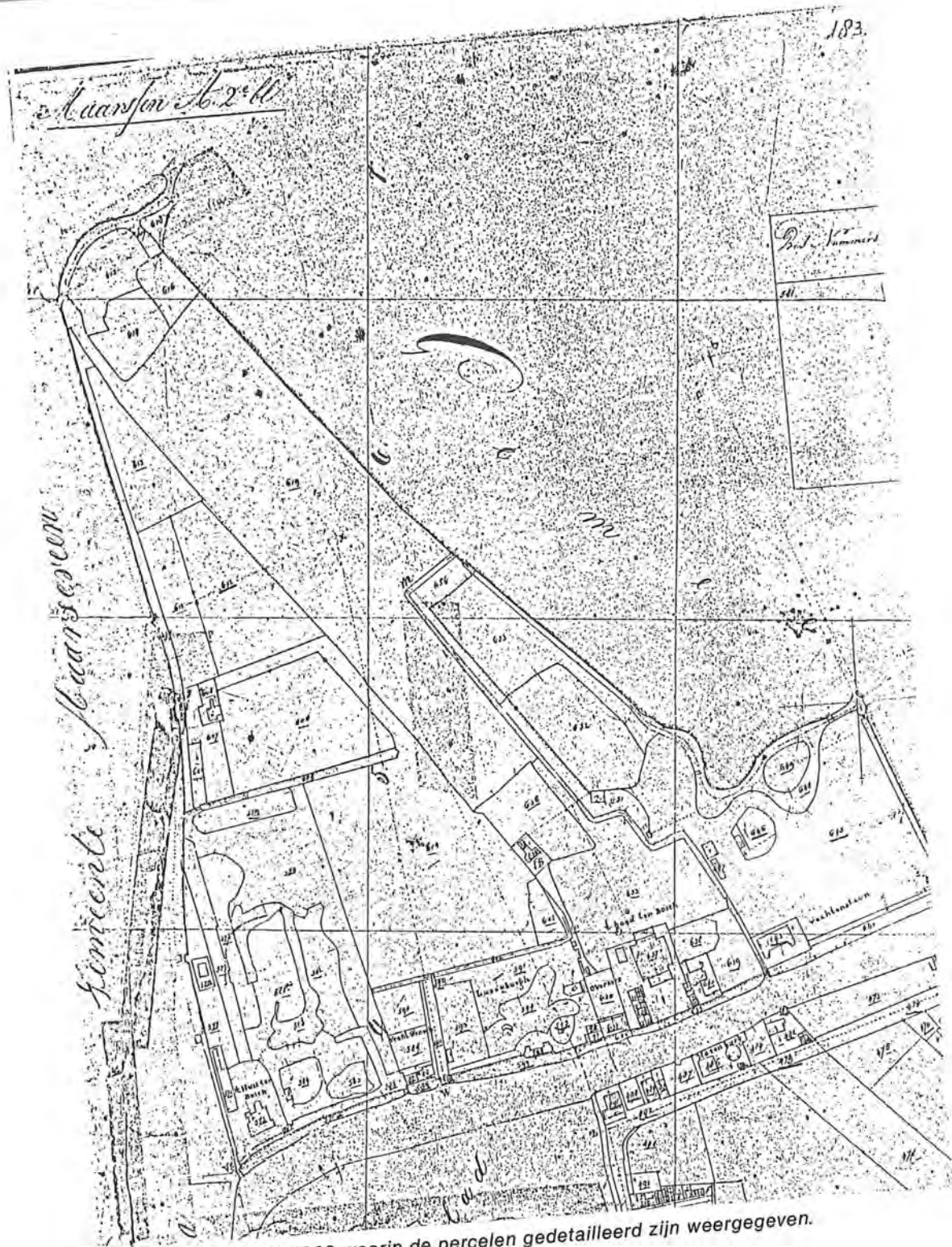
De familie Pereira behoort tot de oudste Portugesche joodse geslachten en leden van deze familie waren al in 1594 neergestreken in Amsterdam (11) waarna ze zich opwerkten tot in de hoogste regionen van de Nederlanden. Tijdens het bewind van stadhouder/koning Willem III waren een Pereira en een aan de Pereira's gelieerde Machado legerproviditeur. (12)

Door de Oranjegezindheid van latere Pereira's bezoekt stadhouder Willem V Luxemburgh in 1772.

Jacob Bicker Raije schrijft over dit bezoek in zijn dagboek:

'Zijn doorluchtige en Koninklijke Hoogheden hebben heden van het luthuis Soestdijk over 's Graveland en Loenen een tour naar Maarssen gedaan met deszelfs gevolg gezeten in drie koetsen, ieder met zes paarden en één met vier paarden bespannen, rijdende 's morgens om halftwaalf voorbij Geesbergen (waar Bicker Raije verblijft). Het hoge gezelschap stapte op de Kaatsbaan bij de brug van Maarssen uit de koetsen, wandelende voor het dorp langs de Vecht, naar de buitenplaats van de heer Pereira, genaamd Luxemburg'. (12)

David Franco Mendes schrijft naar aanleiding van dit bezoek: 'Op vrijdag 15 October, den derden Middendag van Succot 5533 (Joodse kalender), vereerde onze beminde Stadhouder en zijne Koninklijke gemalin, vergezeld van den Hertog van Wolfenbutel

Kadastrale kaart uit 1832 waarin de percelen gedetailleerd zijn weergegeven.

en een Edel gevolg de buitenplaats 'Luxemburg' te Maarssen behorende aan Elisa van David Pereyra met een bezoek; zij werden door hem en zijn geheel gezin ontvangen met den verschuldigten eerbied hen een déjeuner aanbiedende met al de pracht welke de tijd toeliet; en bewerkte dat de beroemde musicus Magalli (die gewoonlijk bij hen woonde) zich deed hooren, geaccompagneerd op de piano, ten einde het Doorluchtige gezelschap te vermaken: Zij betuigden op allerlei wijze hunne tevredenheid en welwillendheid en wel het meest daardoor dat Zijne Hoogheid zelve een bezoek bracht aan de Echtgenootte van Pereyra (die voor vier weken bevallen was) en haar bij de hand naar beneden geleidde, haar aan de prinses voorstelde en haar naast haar deed nederzitten, en nadat zij nog den tuin, het bosch en volière hadden bezocht (waar zij twee uren bleven) vertrokken zeer tevreden'. (13)

Louis Desjobert bezoekt Maarssen op 17 juni 1778 en spreekt lovende woorden over 'Le Vecht sur le quel on passe dans cette partie du chemin forme un coup d'oeil unique par les jolies maisons dont il est bordé. (13)

Komende uit de richting van Amsterdam bezoekt hij eerst het buiten van de heer De Wit (Elsenburg), vervolgens Huis ter Meer en als laatste Luxemburgh 'qui est infiniment en dessous de la précédente' (13). Huis ter Meer viel bij Luxemburgh in het niet.

Vele bezoekers zullen volgen, maar we zullen hun lofzangen hier achterwege laten. Na het overlijden van David Pereira jr. volgt in 1769 zijn zoon Elizah Pereira Davidsz. op. Naar aanleiding van diens overlijden wordt eind 1776 een inventaris opgemaakt van zijn bezittingen en zodoende krijgen we een uniek en zeer gedetailleerd beeld van het huis en zijn omgeving.

Aangezien het huis niet verkocht hoeft te worden, somt men alleen de roerende goederen op zoals onder de rubriek rijtuigen:

'Twee koetsen

vierwagens

twee chaisen

een spantuijg met vieren met zijn toebehoren
een fargon en

een oude chais'.

Bij de 'tuintcieraden':

'vier loode beelden met zijn pedestallen
een loode vaas met een dito

vijff marmere beelden met marmere pedestallen

dito borstbeelden met marmere dito

een zonnewijzer met zijn pedestal'.

In het 'Sterrebos':

'vier marmere beelden met arduijne pedestallen

vier borstbeelden met houten termen'.

In de 'Ceylon':

'zeven borstbeelden met steene termen'.

Op het 'Terras'

'Twee vergulde loode beelden met arduijne pedestallen

een houte zitbank

twalf dito banken

zestien ramen voor ananassen

vijfhondert ananasplanten

elff orangeboomen met tobbens

twee en zestig met potten, twee tobbens met olianderbomen, vijff granaatbomen met potten, tien laurierboomen met dito, twalf mirtens met dito, zes chasminboomen met dito,'

en zo kunnen we nog wel even doorgaan met een (overigens niet volledige) opsomming van hetgeen er bij Luxemburgh aanwezig is in dit jaar.

Luxemburgh heeft echter de grootste bekendheid gekregen door zijn Pauwhof; de inventarisatie hiervan levert een zeer lawaaiig geheel op:

'twee bonte pauwhanen

vier grauwe dito

twee witte pauwhennen

een grauwe dito

een zilver faisanthaan

twee grauwe dito hennen

twee pauwiese

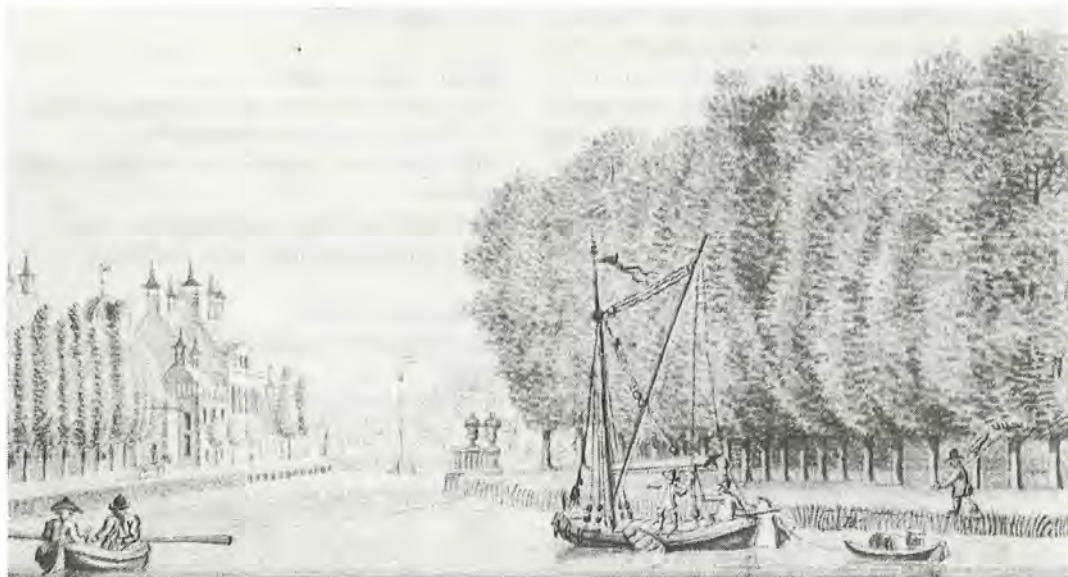
vijff geele tortelduiven

vier poelepetatens

drie meerkoete

drie pijlstaarten

eghtien smienten

Hiltrop, Luxemburg bij Maarssen (ca. 1760). RAU Topografische Atlas, inv. nr. 1571-1.

een rotgans
drie telingen
vijftien rouwbanden
een karoliense ent
vijff donsveere hoenders
veertien engelse hoenders met omgekeerde
veeren
vijff en twintigh krielteshoenders
een paar duiven
vijff en negentigh boere enten
aght kalkoenen
aght gansen
twee hondert boere hoenders
veertigh kuijkens'. (14)

Bij deze opsomming missen we de kruising van een hoen met een konijn, die mr. Praire de la Sablière van Lyon in 1778 op zal merken (14), maar alles bij elkaar genomen geeft deze selectie een aardig beeld van de rijke fauna die zich op Luxemburg bevindt ten tijde van het regime van de Pereira's. We zullen voor de beschrijving van het interieur verwijzen naar het artikel dat dr. Jac. Swarts schreef en dat postuum in het jaarboekje uit 1947 van het Oudheidkundig Genootschap Nifterlake gepubliceerd is. In dit artikel verwarde hij helaas Luxemburg met Overkerck. Wel is opvallend dat bij de taxatie van Luxemburg, die in 1806 na het

overlijden van de weduwe van Elisah Pereira Davidsz., Hana (Anna) Machado, plaatsvindt, slechts sprake is van één zijvleugel.

AFBEELDINGEN

Buiten de wat vage voorstelling die we ons van het oude Luxemburg kunnen maken aan de hand van de 'Verthooninghe . . .' resten ons uit de hoogtijdagen van Luxemburg onder de Pereira's slechts drie afbeeldingen.

De eerste afbeelding is een pentekening van J. van Hiltrop, waarop hij zeer schematisch 'Luxemburg bij Maarssen' tekent. We zien Luxemburg met een dubbel zadeldak en een lagere aanbouw. Maar ook achter de bomenrij zien we een dak oprijzen.

Als we consequent moeten wezen, zouden we moeten vaststellen, dat het gebouw dat achteraf staat, Luxemburg moet zijn en het getoonde gebouw moet dan Overkerck zijn. Maar de tweede afbeelding, een aquarel van T. Verrijck, toont ons het kleine gebouwtje voor aan de weg als losstaand en een gebouw ernaast met een tuitgevel. Hoewel Verrijck gedetailleerder werkt dan Hiltrop, rijst toch het vermoeden, dat hier een ruwe schets is gemaakt met de nadruk op de overkant van de Vecht en dat de rechterkant te weinig

aandacht heeft gekregen en ontsproten is aan de verbeelding (of herinnering) van de tekenaar.

Als we uitgaan van het bruggetje in het jaagpad dan moet dit gebouw niet Luxemburg zijn maar het verder gelegen buiten De Koning David, het latere Vechtwensch.

De derde en meest gedetailleerde tekening is van de hand van H.P. Schouten.

De gekleurde tekening is gemaakt vanaf de overkant van de Vecht tussen het eind van de tuinen van Huis ter Meer en herberg De Zwaan door.

We zien (althans op de oorspronkelijke tekening) duidelijk 'Luxemburgh' op het hek staan en kunnen ook duidelijk de enige zijvleugel zien, die in het taxatierapport van 1806 vermeld wordt.

De tekenaar heeft het huis zo voordelig mogelijk getekend, want links bevindt zich het onbebouwde, maar in een pauwhof veranderde terrein waar tot 1757 de ticheloven stond.

Als we proberen te achterhalen wanneer dit Luxemburgh gebouwd is, dan is het duidelijk een achttiende eeuwse bouwtrant, maar of Van der Ghiessen de opdracht tot de bouw heeft gegeven of Pereira is niet duidelijk.

Ook bij Van der Ghiessen spreekt een taxatie uit 1729 van één zijvleugel, met 'camers, stal, koetshuys en keukentie staande langs 't Sandpad'. Uit dit magere gegeven en de hoge taxatiewaarde in 1729 (f 11600,-) trek ik de voorzichtige conclusie dat Van der Ghiessen (d.i. Hendrik Hamel) de nieuwbouw heeft laten verrichten en dat Pereira zich heeft beziggehouden met de verdere verfraaiing van de buitenplaats, temeer omdat het gebied van de ticheloven hem grond genoeg opleverde voor zijn liefhebberij aangaande gevogelte.

NADAGEN

Ook Luxemburgh zal het lot ondergaan dat zovele buitenplaatsen in de negentiende eeuw treft.

Door gebrek aan geld of interesse worden deze gebouwen steeds minder waardevast. Hoewel na de dood van Elizah Pa(e)reira Davidsz, zijn inmiddels hertrouwde weduwe het huis blijft bewonen c.q. beheren wordt in

1794 de leeneed afgelegd door haar zoon Aron van Elizah Pa(e)reira.

Na de dood van zijn moeder in 1806 komt het buiten vermoedelijk leeg te staan. Vele jaren later, in 1816, besluit de dan in Wenen wonende Aron van Elizah Pa(e)reira, die zich in Wenen Henri Pa(e)reira, Baron van Arnstein, laat noemen, maar ook nog een alias Aron Pa(e)reira voert, het buiten te verkopen aan de timmerlui Jacobus Dolmans uit Maarssen en Aart Oudenes uit Breukelen. Kort daarop wordt de hele inventaris via drie veilingen verkocht. Vermoedelijk is dan al een gedeelte van het oude Luxemburgh gesloopt, want als dit tweetal op 25 maart 1817 het buiten weer doorverkoopt aan Mozes da Costa Gomes de la Pinja (15) is er sprake van de verkoop 'van de grond van de voorplaats genaamd Luxemburgh'. De prijs bedraagt overigens slechts f 2200,-. Het tweede perceel dat verkocht wordt, draagt in deze akte de naam 'vleugel of koepel'.

Niet het huis maar de grond wordt verkocht. Bovendien bedingen beide timmerlui dat 'de grove en fijne kalkpuijn als ook de afbraak en andere goederen liggende nog op de grond van het voorschreef verkochte aan de verkopers in eigendom blijven (zal) en door hun vervoerd zullen worden'. In 1830 koopt Jeremias Diepenbrugge Luxemburgh, dat nu bestaat uit 'elf zoo groote als kleine kamers' (16) en ook nog een keuken, kelder, koetshuis voor vier paarden. Nu pas is er sprake van de aanwezigheid van de 'steen en gemetselde koepel' die tot in de twintigste eeuw zal blijven staan op de plaats waar in 1927 twee villa's zijn gebouwd.

Het tweede perceel, dat in 1817 'vleugel of koepel' wordt genoemd heeft nu ook een naam gekregen. Het heet Klein-Luxemburgh en is vermoedelijk het overblijfsel van de in de inventarissen van 1776 en 1806 genoemde tuinmanswoning van het onttekende Luxemburgh.

De laatste eigenaar, Willem Frederik Thiensma, die het buiten 20 april 1838 koopt van Jeremias Diepenbrugge, probeert in 1845 zijn gehele bezit aan de 'genoegbiedenden' te verkopen maar het bod (f 4000,- voor Luxemburgh) is hem onvoldoende en hij

T. Verrijk, *Gesigt bij het Dorp Maarsen aan de Rivier d'Vecht*, Collectie H.K.H. Prinses Juliana der Nederlanden, inv. nr. P.S. A/T 574.

trekt het geheel terug.

Wel kunnen we uit de aankondiging van de veiling (17) een goed beeld krijgen van het interieur van het huis. Men leidt ons als het ware rond alsof we met een makelaar op pad zijn om ons een gerieflijk en romantisch plekje langs de Vecht te verschaffen.

'Bij het inkomen heeft men eene vestibule of entrée, waaruit men komt in eene groote behangen en geplafoneerde kamer met marmeren schoorsteenmantel, hebbende vier ramen, waarvan twee zien op den rijweg, de Rivier de Vecht en het bosch van Ter Meer, en twee andere op de Plaats en Tuin, uit dit vertrek komt men met eene portebrijsée in eene kamer of zaal, modern behangen en geplafoneerd, met marmeren schoorsteenmantel en vaste kast, hebbende vijf ramen, een vrolijk en ruim uitzicht opleverende, zoo op het dorp, de plaats en het bosch Ter Meer, als den Rijweg en de Rivier de Vecht; verder een kabinetje of spreekkamer, daarnaast eene ruime keuken met welwaterpomp en fornuis, groote kast, vaste glazenkast en verdere gemakken met

vier ramen op den weg en de Rivier de Vecht ziende; uit dezelve gaat men naar eene drooge kelder; met eene zeer gemakkelijke trap komt men op een bovenportaal waarop eene groote hangkast; verder heeft men zes behangen kamers van differente grootte en eene proviesiekamer, hebbende vier derzelven stookplaatsen en allen een aangenaam en ruim uitzicht, voorzien van verscheidene gemakken; wijders eene zolder over het geheele huis, waarop eene domestiekenkamer en slaappleats; annex het Heerenhuis bevinden zich twee Gebouwen tot verschillende einden ingerigt; vervolgens heeft men een koetshuis en stalling voor vier paarden met ruime hooizolder, een steiger aan de Vecht, waaronder een schuithuis; verder een fraaie gemetselde koepel, staande op een berg, waaronder een ruime kelder in cement . . .

De vroegere ticheloven is weer losgemaakt uit het geheel en blijkt buiten een orangerie, een badhuis en een turfloods niet bebouwd te zijn. Dit perceel wordt opgehouden (teruggetrokken) op f 3000,-.

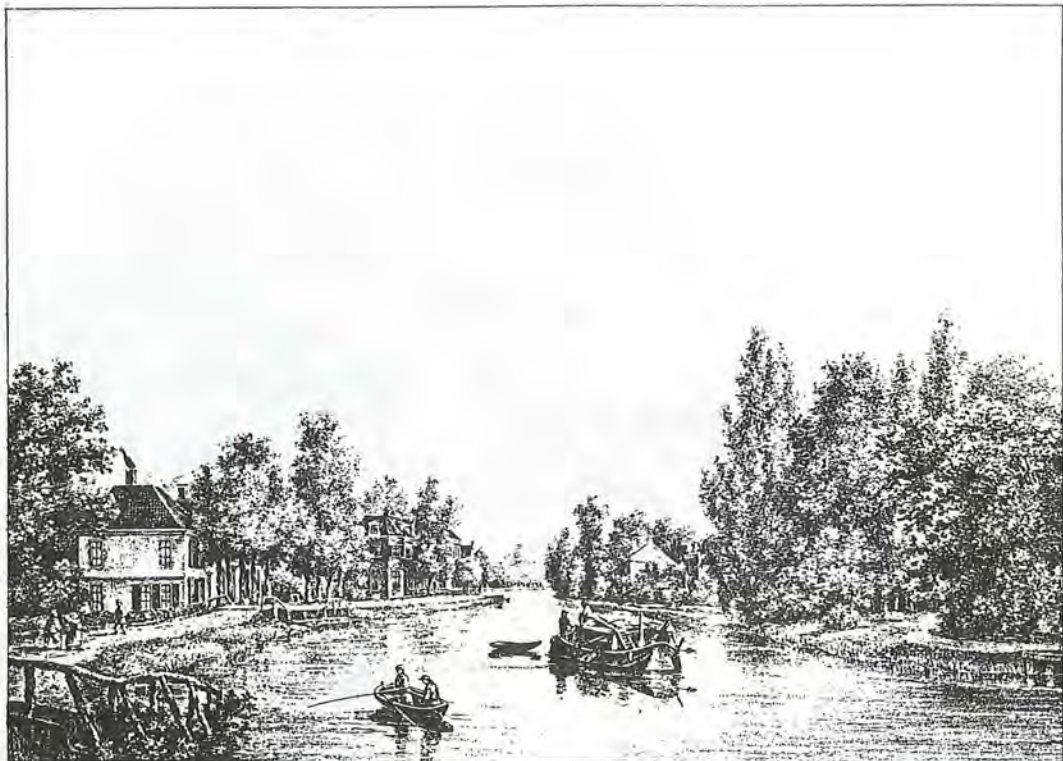
H.P. Schouten, Huis Luxemburgh bij Maarssen, Rijksprentenkabinet, inv. nr. 1921: 197.

Tegen Overkerck aan staat 'een huis en erve, genaamd Klein-Luxemburgh, hebbende drie kamers, keuken met welwaterpomp, kelder en ruime zolder'. Een bod van f 1800,- op deze woning is voor Thiensma ook onvoldoende. De drie percelen hebben bij opbod f 8800,- opgebracht. De afslag blijft steken op f 200,-, zodat Thiensma f 9000,- voor het geheel kan ontvangen. Dit is hem veel te weinig.

Het laatste resten van het onttakelde Luxem-

burgh worden spoedig na deze mislukte veiling gesloopt. De naam blijft voortleven in het huidige Klein-Luxemburgh, dat aan sloop ontkomt en nu nog als laatste restant van het vroegere buiten Luxemburgh de Vechtzoom siert.

De laatste restjes van de vergane glorie werden in 1836 getekend door P.J. Lutgers. We zien Vechtensch en dan langs de vroegere pauwenhof belanden we bij Klein-Luxemburg en Overkerck. (18)

P.J. Lutgers, Gezigten aan de rivier de Vecht naar de natuur geteekend en op steen overgebracht, 1836.

Noten:

1. Periodiek HKM 17e jrg. nr. 2 augustus 1990 p. 33-39.
2. Het kaartje is gemaakt volgens de indeling zoals die werd aangetroffen op de kadastrale kaart uit 1832. We gaan uit van de verdeling aan de Vechtkant en gaan voorbij aan de verkaveling in de richting van de Zogwetering.
3. RAU Utrechtse Leenhof inv. nr. 191-2.
4. Zie noot 1.
5. Zie noot 3.
6. Aenteekeninghe ofte Quohier vant huysgelt onder Maersen staende 1681, Oud-archief Maarssen, inv. nr. 101.
7. RAU Utrechtse Leenhof inv. nr. 191-2.
8. RAU dorpsgerechten inv. nr. 1428.
9. RAU dorpsgerechten inv. nr. 1431.
10. RAU notariële archieven inv. nr. M002a006.
11. Costa Isaac da, *Noble families among the Sephardic Jews*, London, 1936, p.83.
12. Dekker D., *De Zandweg anno 1832*, in: *Orgaan HKM* jrg.8 nr. 2 p. 31-35.
13. Zwarts Jac., *Luxemburg (Overkerck)*, in: *Jaarboekje van het Oudheidkundig Genootschap Nifterlake*, 1947, bijlage VI.
14. Zwarts Jac., *Luxemburg (Overkerck)*, in: *Jaarboekje van het Oudheidkundig Genootschap Nifterlake*, 1947, p. 22-72.
15. RAU notariële archieven inv. nr. M004a013.
16. RAU notariële archieven inv. nr. M004e002.
17. RAU notariële archieven inv. nr. M004e017.
18. Klein-Luxemburg is inmiddels omgedoopt tot Oud-Luxemburg.

Wallie Smits

De Looydijk van 1850 en zijn bewoners

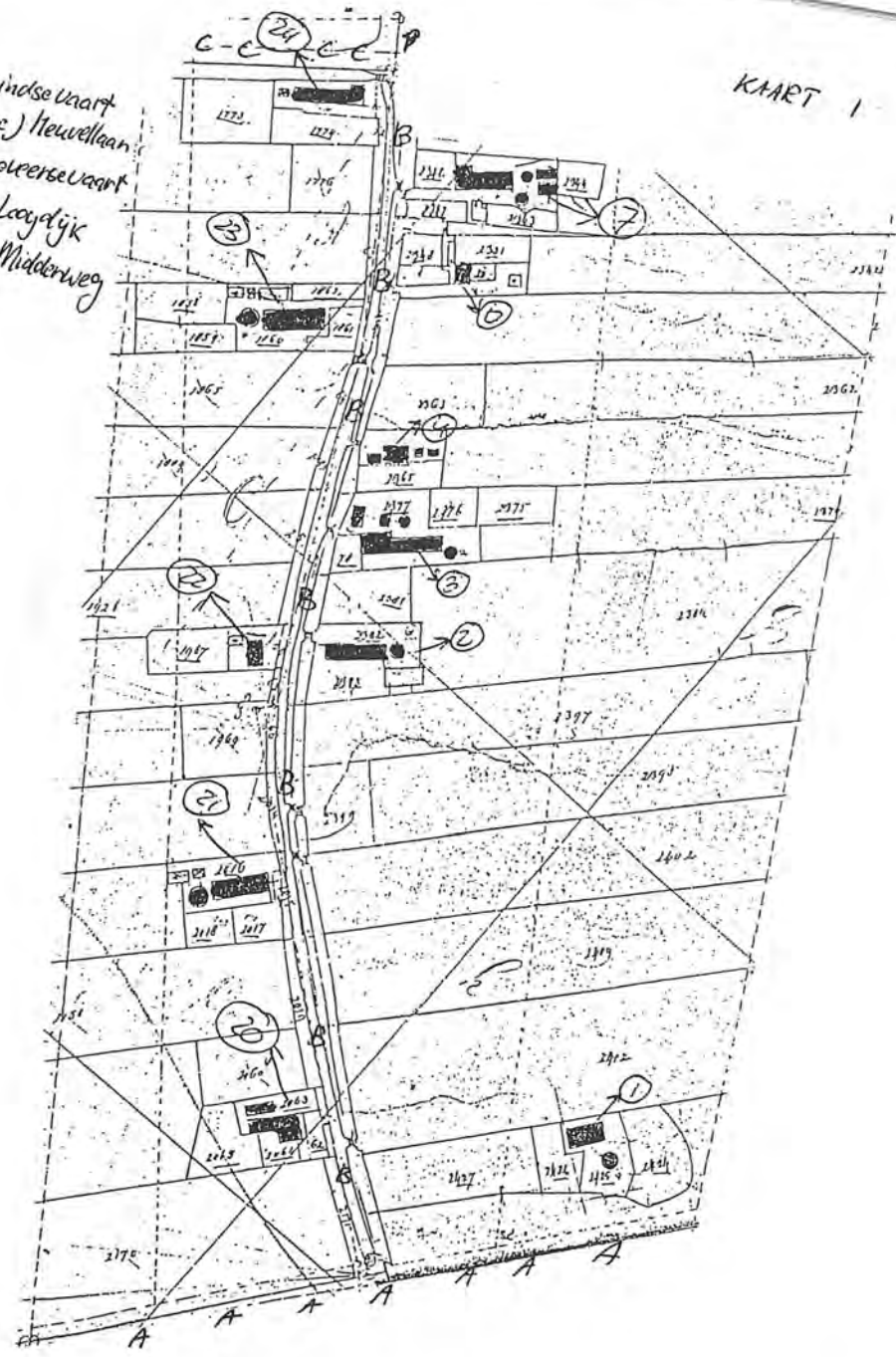
In dit artikel gaan we een stukje Maarssen bekijken dat nog niet veel aandacht in ons periodiek heeft gekregen. Het betreft de buurtschap Oud-Maarsseveen, bestaande uit grofweg de Heuvellaan en de Looydijk. In het bevolkingsregister van de gemeente Maarsseveen uit de periode 1850-1860 had de weg waarlangs de huizen, boerderijen en schuren gelegen waren over de volle lengte de naam Looydijk. De nummering startte bij de Nedereindse Vaart, eerst aan de oostzijde, tot aan de grens met Tienhoven (waar nu de Middenweg ligt), daarna aan de westzijde weer beginnend aan de Nedereindse vaart. Ter oriëntatie: huis nr 1., kadasternummer 2424, ligt naast de Nedereindse vaart, aan de oostzijde van de Looydijk. Huis nr. 19, kadasternummer 2173, ligt tegen de grens van Tienhoven aan. Huis nr. 20, kadasternummer 2063, ligt naast de Nedereindsevaart, aan de westzijde van de Looydijk. Het laatste huis, nr. 48, kadasternummer 1275, ligt tegen de huidige Middenweg aan.

Hieronder volgen de hoofdbewoners, met hun geboortjaar, geboorteplaats, godsdienst, beroep, naam echtgenote en haar geboortjaar en -plaats, godsdienst. Vanuit de kiezerslijst heb ik genoteerd of de hoofdbewoners kiesgerechtigd waren voor de gemeenteraad. De kiesgerechtigden zijn vet gedrukt. Opgenomen is ook de staat der gebouwen, d.w.z. of het een boerderij, een daggelderswoning of een huis betreft. Tenslotte is ook het kadasternummer aangegeven.

- nr 1. **EGBERTUS VERKERK** (1817), Achttienhoven, NH, werkman, gehuwd met Henderijntje van Beck (1823), Maarsseveen, NH, een boerenwoning (2424).
- nr 2. **ARIE VAN DER WILT** (1809), Breukeleveen, NH, landbouwer, gehuwd met Ariaantje Grootendorst (1812), Maarsseveen, NH, een boerenwoning (2382).
- nr 3. **ARIE GROOTENDORST** (1776), Breukeleveen, NH, veen- en lands-man, gehuwd met Annetje Verkroost (1777), Maarsseveen, NH, een boerenwoning (2377).
- nr 4. **CORNELIS OTTEN** (1797), Maarsseveen, NH, daggelder, gehuwd met Angeniet van Eijk (1802), Maarssen, NH, een daggelderswoning (2364).
- nr 4. **DIRK SMIT** (1794), Maarsseveen, NH, werkman, gehuwd met Angenieta van Hoegee (1803), Maarsseveen, NH, (2364).
- nr 5. gesloopt.
- nr 6. **DIRK VERKROOST** (1795), Tienhoven, NH, werkman, gehuwd met Haasje Smit (1792), Maarsseveen, NH, een boerenwoning (2349).
- nr 6. **HENDRIK PANNEKOEK** (1785), Maarsseveen, NH, werkman, gehuwd met Dirkje van der Haar (1794), Woudenberg, NH, (2349).
- nr 7. **HENDRIK SCHOENMAKER** (1789), Loosdrecht, NH, bouw- en veenman, gehuwd met Annetje van der Vuurst (1796), Maarsseveen, NH, een boerenwoning (2345).
- nr 8. **HENDRIK OTTEN JZN.** (1812), Maarsseveen, NH, landman, ongehuwd, een boerenwoning (2314).
- nr 9. **JAN SLAGT** (1808), Maarsseveen, NH, timmerman, gehuwd met Annetje Krous (1798), Westbroek, NH, een boerenwoning (2307).
- nr 9. **JOHANNES GERRITSE** (1830), Maarsseveen, NH, timmermansknecht.
- nr 9. **BALTUS GERRITSE** (1832), Maarsseveen, NH, timmermansknecht.
- nr 10. **DIRK DROS** (1821), Maarsseveen, NH, zonder, gehuwd met Willempje Veldhuizen (1819), Vuursche, NH, een daggelderswoning (2303).
- nr 10. **JAN DE GRAAF** (1815), Maarsseveen, NH, werkman, gehuwd met Magdalena van Gog (1817), Westbroek, NH, (2303).
- nr 11. **ABRAHAM VAN VLIET** (1822), Maarsseveen, NH, mandemaker, gehuwd met Rijkje van Ee (1822), Maarsseveen, NH, een daggelderswoning (2299).

KAART 1

- A = Nedereindse Vaart
- B = (huidige) Nieuwelkan
- C = Maarssseuervlaart
- D = (huidige) Loogdijk
- E = (huidige) Middelenweg

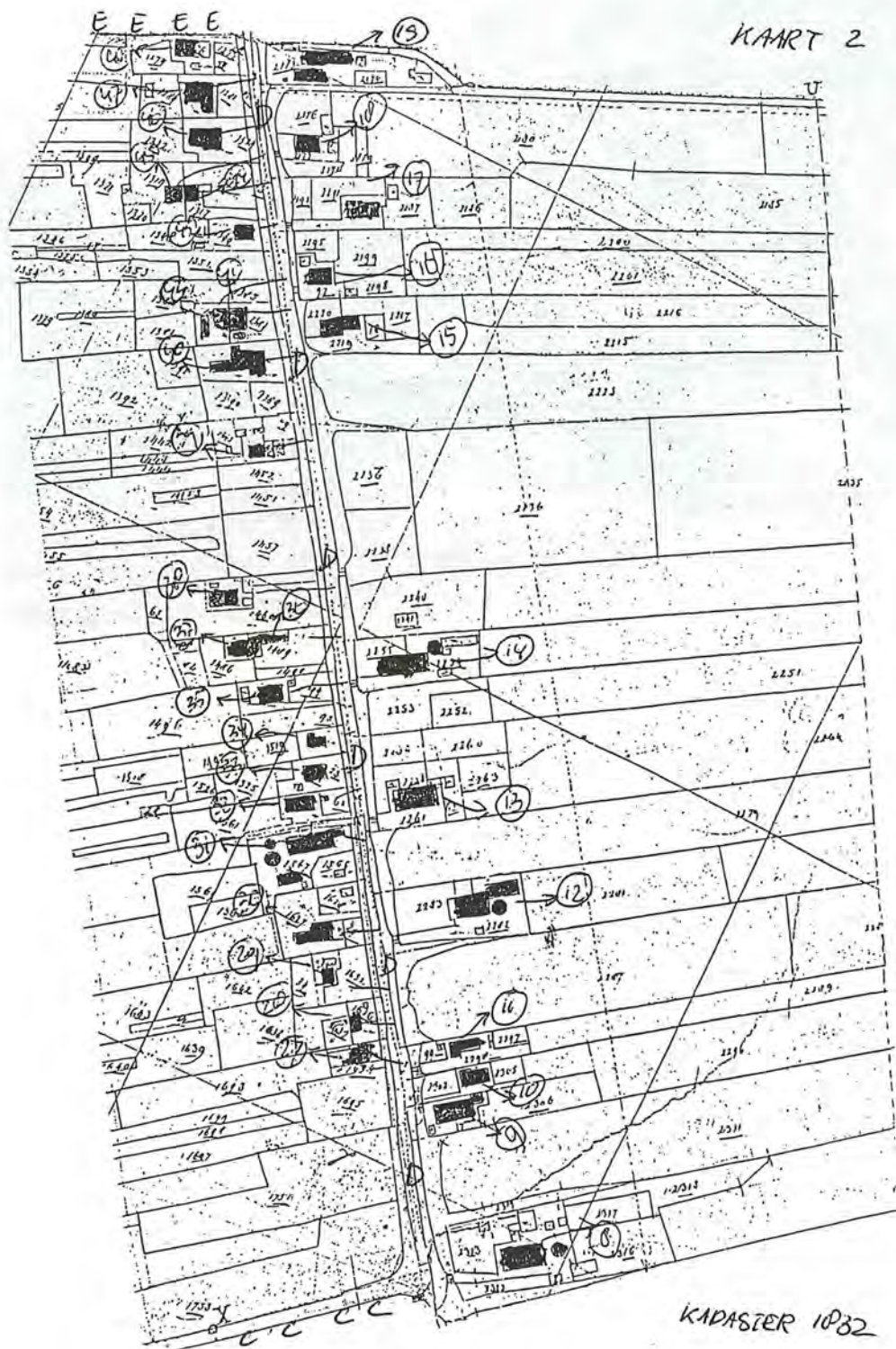

KADASTER 1832

Boerderij 'Vredegoed', huis nr. 7, bewoond door H. Schoenmaker, herbouwd begin 20e eeuw.

- nr 11 RIJK BRANSEN (1809), Tienhoven, NH, dagloner, gehuwd met Hilletje Oudhof (1810), Westbroek, NH, (2299).
- nr 11 HERMANUS VAN HOUTE (1822), Schalkwijk, RK, daglooner, gehuwd met Maria Eskam (1816), Werkhoven, RK, (2299).
- nr 11 HENDRIK DE VREDE (1821), Ede, NH, werkman, gehuwd met Jacoba van Rooijen (1822), Westbroek, NH, (2299).
- nr 12 JACOBUS VAN DER WILT (1819), Maarsseveen, NH, landbouwer, ongehuwd, een boerenwoning (2282).
- nr 13 CORNELIS VAN HOEGEE (1809), Maarsseveen, NH, veenman, gehuwd met Gerretje Verkroost (1817), Maarsseveen, NH, een boerenwoning (2261).
- nr 13 KLAAS JAN VAN HOEGEE (1811), Maarsseveen, NH, dagloner, gehuwd met Eitje Klijmeij (1806), Maarsseveen, NH, (2261).
- nr 14 KLAAS TIMMER (1805), Maarsseveen, NH, veenman, ongehuwd, een boerenwoning (2254).
- nr 15 HENDRIK VAN WALDERVEEN (1801), Tienhoven, NH, timmerman, gehuwd met Aletta Timmer (1803), Maarsseveen, NH, een huis (2219).
- nr 15 CORNELIS NIESEN (1821), Baarn, NH, werkman, gehuwd met Geertje Verhoef (1813), Maarsseveen, NH, (2215).
- nr 16 HENDRIK VERKERK (1812), Maarsseveen, NH, werkman, gehuwd met Jannetje van Keulen (1821), Maarsseveen, NH, een huis (2196).
- nr 17 JAN DE PIJPER (1802), Tienhoven, NH, werkman, gehuwd met Maria van der Wilt (1796), Maarsseveen, NH, (2190).
- nr 18 JAN OTTEN (1793), Maarsseveen, NH, werkman, weduwnaar, een boerenwoning, (2177).
- nr 19 DIRK TIMMER (1818), Maarsseveen, NH, scheepmaker, ongehuwd, een huis en werf (2173).
- nr 20 ELDERT NEDERHORST (1792), Maarsseveen, NH, dagloner, gehuwd met Cornelia Otten (1801), Maarsseveen, NH, een daggelderswoning, (2063).

- nr 20 CORNELIS KLARENBECK (1800), Westbroek, RK, werkman, gehuwd met Sijtje van der Geer (1792), Schalkwijk, RK, (2063).
- nr 20 CORNELIS KLARENBECK (1823), Maarsseveen, RK, werkman, gehuwd met Hendrika Verhoef (1820), Achttienhoven, RK, (2063).
- nr 20 JAN POL (1799), Barneveld, NH, werkman, gehuwd met Jantje Vlug (1800), Breukeleveen, NH, (2063).
- nr 21 JAN VAN DER WILT (1801), Breukeleveen, NH, landbouwer, gehuwd met Aafje Wijnen (1801), Achttienhoven, NH, een boerenwoning, (2016).
- nr 22 ARIE SLOT (1794), Westbroek, NH, werkman, gehuwd met Hiltje Bakker (1795), Maarsseveen, NH, een huis, (1968).
- nr 23 JACOBUS VAN DOORN (1805), Maarsseveen, NH, landbouwer, ongehuwd, een boerenwoning (1860).
- nr 24 KLAAS KLIJMEIJ (1810), Maarsseveen, NH, schipper, gehuwd met Gerritje Wiggers (1812), Tienhoven, NH, een boerenwoning (1773).
- nr 25 gesloopt.
- nr 26 gesloopt.
- nr 27 HARMEN SMIT (1816), Tienhoven, NH, bakker, gehuwd met Gerretje Smit (1828), Maarsseveen, NH, een huis (1694).
- nr 28 JOHANNES WANDERS (1810), De Meern, RK, smid, ongehuwd, een voorhuis (1636).
- nr 28 ABRAHAM SCHIPPER (1800), Maarsseveen, NH, veenman, ongehuwd, een achterhuis (1636).
- nr 29 JACOBUS OUDHOF (1813), Maarsseveen, NH, werkman, gehuwd met Lijsje Leeftang (1813), Maarsseveen, NH, een huis (1633).
- nr 30 BART VAN ES (1809), Maarsseveen, NH, veenman, gehuwd met Fijtje Oudhof (1812), Maarsseveen, NH, een huis (1627).
- nr 30 WILLEM VERHOEF (1820), Tienhoven, NH, werkman, gehuwd met Maagje Barneveld (1824), Maarsseveen, NH, (1627).
- nr 31 JACOB VAN DER VUURST SCHOENMAKER (1817), Maarsseveen, NH, veehouder, gehuwd met Maria Grootendorst (1816), Maarsseveen, NH, een boerenwoning (1567).
- nr 32 GEURT VAN DEN BROEK (1811), Westbroek, NH, daggelder, gehuwd met Hillette Slagt (1818), Tienhoven, NH, een boerenwoning (1562).
- nr 33 FREDERIK DE GRAAF (1795), Loosdrecht, NH, werkman, gehuwd met Geertje van Walderveen (1791), Tienhoven, NH, een huis, (1524).
- nr 34 WILLEM SLOT (1796), Westbroek, NH, daggelder, gehuwd met Willempje Slot (1791), Maarsseveen, NH, een daggelderswoning, (1521).
- nr 35 JOHANNES NOLTEN (1798), Amsterdam, RK, visser, gehuwd met Maria Kupfer (1801), Groenekan, RK, een daggelderswoning (1495).
- nr 35 JAN VERSTEEG (1769), Maarsseveen, RK, werkman, ongehuwd en ARIE VERSTEEG (1764), Maarsseveen, RK, werkman, ongehuwd.
- nr 35 ZEGER VAN EIJK (1823), Kockengen, NH, klompenmaker, gehuwd met Marretje Wingelaar (1823), Vleuten, NH.
- nr 36 JAN DE GRAAF (1815), Maarsseveen, NH, werkman, gehuwd met Magdalena van Gog (1818), Westbroek, NH, een huis, (1487).
- nr 37 CORNELIS SCHOUTEN (1806), Maarsseveen, NH, scheepmaker, gehuwd met Jantje Slot (1813), Maarsseveen, NH, een huis, (1487).
- nr 37 HENDRIK DROS (1790), Breukeleveen, NH, werkman, gehuwd met Pietertje Verhoef (1792), Maarsseveen, NH, een huis.
- nr 38 ISAAC SCHOUTEN (1796), Maarsseveen, NH, veenman, gehuwd met Ariaantje Klijmeij (1800), Maarsseveen, NH, een huis (1461).
- nr 39 ARIE SLOT (1820), Maarsseveen, NH, werkman, gehuwd met Aartje Slot (1823), Maarsseveen, NH, een huis (1446).
- nr 39 FRANS SLOT (1817), Maarsseveen, NH, veenman, gehuwd met Maagje Slot (1813), Breukeleveen, NH, (1446).
- nr 40 CORNELIS SMIT (1797), Maarsseveen, NH, veenman, gehuwd met Marretje Klijmeij (1791), Maarsseveen, NH, een huis (1388).
- nr 41 GERRIT VAN EE (1794), Zeist, NH, veenman, gehuwd met Geertje Schouten (1799), Maarsseveen, NH, een huis, (1389).

Landweg naar Tienhoven.

'Landweg naar Tienhoven', huis nr. 20, met rechts de Nedereindse Vaart.

- nr 42 JACOB SNEL (1811), Maarsseveen, RK, veenman, gehuwd met Theodora Duikersloot (1816), Maarssebroek, RK, een huis (1383).
- nr 43 IZAAC DEGEN (1806), Maarsseveen, NH, werkman, gehuwd met Grietje Hage (1805), Breukelen, NH, een huis (1349).
- nr 43 CORNELIS SLOT (1789), Maarsseveen, NH, veenman, gehuwd met Johanna Ligtenberg (1777), Westbroek, NH, (1349).
- nr 44 AALBERT SLAGT (1788), Maarsseveen, NH, koopman, gehuwd met Ariaantje Schouten (1801), Maarsseveen, NH, een huis (1317).
- nr 45 HENDRIK GROTEENDORST (1764), Maarsseveen, NH, zonder, gehuwd met Willempje Klijmeij (1763), Maarsseveen, NH, een huis, (1318).
- nr 46 VOLKERT DEGEN (1813), Maarsseveen, NH, werkman, gehuwd met Annetje Timmer (1811), NH, een huis (1313).
- nr 46 GERRIT TIMMER (1806), Maarsseveen, NH, schoenmaker, gehuwd met Maria Verkerk (1810), Westbroek, NH, (1313).
- nr 46 CORNELIS TIMMER (1780), Maarsseveen, NH, werkman, weduwnaar.
- nr 47 CORNELIS SCHIPPER (1795), Maarsseveen, NH, werkman, gehuwd met Maria van Eijk (1810), Kortenhoef, NH, een huis (1283).
- nr 47 RIJK VERKERK (1804), Westbroek, NH, klompenmaker, gehuwd met Kaatje Schipper (1796), Maarsseveen, NH, (1283).
- nr 48 HENDRIK VAN DER WILT (1827), Maarsseveen, NH, koopman, ngehuwd, een huis (1275).
- nr 48 ANTONIE VOORNEVELD (1779), Zeist, NH, werkman, gehuwd met Hendrikje van Maarsseveen (1789), Tienhoven, NH, een huis 1275).

Van de 65 hoofdbewoners zijn er 8 rooms-katholiek en 58 hervormd, de eerste groep is voornamelijk van elders afkomstig. Bijna de helft is werkzaam als werkman of dagloner, namelijk 32 personen.

Er zijn 8 landbouwers en 7 veenlieden. Een kleine groep middenstanders zit sociaal tussen deze groepen in.

De dienst werd uitgemaakt door de landbouwers, zij bezaten allen het stemrecht, en vormden gezamenlijk de besturen van de gemeente, het waterschap, en de Nederlandse Hervormde kerk. De families Van Doorn, Schoenmaker, Grootendorst en Van der Wilt kozen hun huwelijkspartners uit in de eigen kring en zouden tot in de jaren dertig van deze eeuw de bovengenoemde bestuursfuncties in eigen hand houden.

J.W. Verhoef

Hoe Maarssen de tram miste (II)

Na het intrekken van de vergunning aan de heer Jonkergouw geven de ingezetenen van Maarssen en Maarsseveen het echter niet op.

In de vergadering van 19 oktober 1892 wordt een verzoek behandeld waarin een commissie van ingezetenen vraagt hen een subsidie te verlenen in de kosten van het opmaken van een plan en begroting voor de aanleg van een paardentramweg tussen Utrecht en Maarssen.

Na de toelichting door de voorzitter wordt op diens voorstel besloten het verzoek in handen te stellen van de commissie tot wijziging van het Politie Reglement, om deze aangelegenheid te behandelen met een dergelijke commissie van Maarsseveen. Deze commissies werkten snel, want al in de vergadering van 10 november gaven zij aan de Raad het advies om in onderhandeling te treden met de Utrechtsche Tramweg Maatschappij omtrent de voorbereidende werkzaamheden voor de aanleg van een tramweg Maarssen-Utrecht.

Deze maatschappij vraagt als garantie van de kosten, die zij moeten maken voor een plan en begroting voor deze aanleg, een bedrag van f 400,- à f 500,-. Ook van de commissie van ingezetenen van Maarssen en Maarsseveen is een rapport ingekomen, waarin wordt betoogd dat 'het minder op de weg van de gemeente ligt om zelf deze zaak ter hand te nemen en verder met het oog op de wenschelijkheid van het bekomen van een tram wordt voorgesteld voor de noodige kosten van opmaking der bedoelde plannen, tekening en becijfering als voorbereidende werkzaamheden voor de aanleg van een tramweg Maarssen-Utrecht eene subsidie te verlenen van f 100,-'. Na enige besprekingen wordt door de Raad besloten aan deze commissie een bijdrage toe te kennen van f 75,- in bovengenoemde kosten, betaalbaar

wanneer het plan door de Utrechtsche Tramweg Maatschappij zal zijn aangelegd. Er worden nog wel enige voorwaarden gesteld:

1. dat de verdere tot opmaking van het plan noodige gelden beschikbaar zijn;
2. dat ten opzichte van de te volgen weg tegen deze aanleg en exploitatie geen onoverkomelijke bezwaren bestaan;
3. dat vanwege Maarsseveen ten deze f 25,- wordt bijgedragen.

Door de voorzitter wordt in de vergadering van de Raad van 4 juli 1893 in behandeling gebracht een verzoek van de heren J.L. Switsar en J.A. Bloemsma, leden van de tramcommissie Utrecht-Maarssen, om concessie voor de aanleg en exploitatie van een tramweg met beweegkracht door benzine motors, over of langs de gemeentewegen in

De Binnenweg rond 1890.

de gemeente Maarssen. De heer Caspers stelt voor, ook al heeft de tramcommissie zich nog niet als rechtspersoon geconstitueerd, de concessie niet anders te verlenen dan aan deze commissie. De voorzitter stelt nog voor om in het conceptbesluit achter het woord 'zegel' toe te voegen: 'geteekend door alle leden van gemelde commissie'. Aldus wordt besloten.

Dan wenst de heer Caspers nog in te gaan op de voorgedragen richting op de Dorpsweg vanaf Richmond tot aan de hoek van het gemeentehuis. Hij zou graag zien dat de rails aan de binnenzijde van de weg worden gelegd. De voorzitter omzeilt het probleem door voor te stellen dat de woorden 'langs de oostzijde' vervallen en daarvoor in de plaats wordt geplaatst 'zoodanig als bij de aanleg door B & W zal worden aangewezen'. Waartoe wordt besloten. Uiteindelijk wordt, na bespreking, besloten de gevraagde concessie te verlenen.

In de vergadering van 19 juni wordt door de voorzitter aan de orde gesteld een verzoek van de heren J.H. Klütgen, P.D. Spruijt en

J.L. Switsar, handelend als leden van de Tramcommissie om een rechtsgarantie voor het door haar benodigde kapitaal van ongeveer f 60.000,- voor het aanleggen van een tramweg Maarssen-Utrecht. De voorzitter wil de behandeling van dit verzoek uitstellen tot een volgende vergadering, maar de heer Caspers is het hiermee niet eens.

Hij wenst dat het verzoek nu wordt behandeld omdat hij vermoedt dat de Raad geenszins van plan is de gevraagde rentegarantie van f 1800,- te verlenen 'en de aanvragers, die reikhalzend naar een gunstig antwoord uitzien zich alsdan ook niet langer met eenige illusie hoeven te vleien'. Caspers krijgt hierin geen bijval en het vergaderpunt wordt verschoven naar een volgende vergadering.

Die volgende vergadering is er op 28 juli en in deze vergadering wordt besloten de aanvraag van de Tramcommissie om een gemeentegarantie in handen te stellen van een commissie bestaande uit de raadsleden Caspers, Kuijper Ebbenhout en Elling.

Als op 5 september de gemeenteraad weer

bijeen is, brengen de heren Caspers, Kuijper Ebbenhout en Elling verslag uit van hun onderzoek. Zij adviseren de raad de gevraagde rentegarantie alsnog in overweging te houden en een beschikking daarop voor onbepaalde tijd uit te stellen.

Er blijkt onenigheid in de commissie te zijn ontstaan over het advies aan B & W over het wel of niet van belang zijn van de tramweg. De heer Kuijper Ebbenhout kan zich met het uitgebrachte advies niet verenigen en acht het met het oog op de duidelijk omschreven toestand van de tramcommissie, de aanleg van een tramweg een wanhopige zaak. Dus ook in de tramcommissie is niet alles botertje tot de boom. Caspers is het roerend met hem eens en Van de Made zou graag zien dat voor de definitieve beschikking een termijn werd gesteld van twee of drie maanden na de nog door de tramcommissie te ontvangen concessie van de stad Utrecht. De voorzitter zegt nog dat B & W in het geheel niet tegen de totstandkoming van een tramweg zijn, zij die zelfs in het belang van de gemeente achten, maar dat de ontstane verdeeldheid 'in de boezem van de tramcommissie' voor velen het vertrouwen daarin ontnemt.

Hij hoopt dat de tegenwoordige commissie weer tot eenstemmigheid mag geraken of dat zich een nieuwe meer eensgezinde tramcommissie zal gaan vormen.

Ten slotte wordt besloten tot verdaging voor onbepaalde tijd.

Bij de ingekomen stukken van de vergadering van 12 oktober is een brief van de Commissaris van de Koningin d.d. 29 augustus 1893 met de mededeling dat de Minister van Waterstaat genoeg heeft genomen met de door drie leden van de tramcommissie ingezonden verklaring van de aanvaarding van de Rijksconcessie voor de door haar geprojecteerde tramweg Utrecht-Maarssen. Ook wordt in de vergadering ter tafel gebracht een door de tramcommissie afgelegde verklaring tot het aanvaarden van de concessie van de gemeente Maarssen voor deze tramweg.

De voorzitter merkt op dat de verklaring slechts is getekend door zeven van de negen leden, maar dat B & W niettegenstaande het ontbreken van twee van de leden van de

tramcommissie, deze verklaring voldoende achten om deze te kunnen aannemen, zowel in verband met de overlegde extractennotulen van de vergadering van de commissie betreffende de uittreding of verwijdering van twee leden, als in verband met de mededeling dat de Minister van Waterstaat genoeg heeft genomen met een verklaring slechts getekend door drie leden. De verklaring wordt op voorstel van de voorzitter goedgekeurd. Maar de tramcommissie wil nog meer.

Er is ook een verzoek binnengekomen om een rentegarantie, voor een gedeelte van het kapitaal tot in standhouding van de tramweg, van minstens f 1200,-, ten behoeve van de heren Vlaer en Kol. Namens B & W wordt aan de Raad voorgesteld het verzoek om rentegarantie 'te wijzen van de hand'. Zij zijn wel bereid om, onder bepaalde voorwaarden, een jaarlijkse garantie te geven van 4 % over f 30.000,- gedurende dertig jaren of zoveel korter als de dienst, door welke oorzaak ook, vroeger wordt gestaakt, aan een vereniging of maatschappij, die zich tot aanleg en exploitatie van de genoemde tramweg zal hebben geconstitueerd en van wie de statuten door de raden van Maarssen en Maarsseveen zullen zijn goedgekeurd, in te gaan op het tijdstip van storting van het maatschappelijk kapitaal, voor 4/5 ten laste van Maarssen en voor 1/5 ten laste van Maarsseveen.

Nog is echter het einde niet in zicht. Als punt 6 wordt aan de orde gesteld:

twee adressen van de heren H. Hageman sr. en J.A. Bloemsma, beide wonende te Maarsse:

- a. d.d. 10 september met het verzoek om hen de voorkeur te geven tot het projecteren van een tramweg Utrecht-Maarsse, als de verleende concessie van de tramcommissie vervalt;
- b. d.d. 5 oktober met het verzoek om hen definitief concessie te verlenen.

Nu was al in augustus een schrijven, gedateerd 4 augustus, van de heer P. Waltman, secretaris van de tramcommissie, binnengekomen met de mededeling, dat de heer Bloemsma als voorzitter van die commissie was vervangen door de heer J.L. Switsar, met het verzoek om de eventuele stukken aan de

De Breedstraat rond 1890. Links het brandspuithuisje, het bos van het Huis Ter Meer en het Gemeentehuis.

heer Switsar te willen zenden.

Er is nog een schrijven binnengekomen. Van de heer M. de Lange te Harderwijk die in deze brief vraagt hem concessie te verlenen voor het aanleggen van een tramlijn. Aan gegadigden om Maarssen aan een tram te helpen ontbrak het dus niet. Op voorstel van B & W wordt besloten om deze aanvragen om concessie niet te behandelen, zolang deze concessie nog in handen is van de tramcommissie. De gevraagde gemeentegarantie komt in de vergadering van 24 oktober weer ter sprake, maar ook twee bezwaarschriften van de heren Bloemsma en Hageman, waarin zij bezwaar maken tegen het aannemen door de Raad van de verklaring van de tramcommissie, omdat deze verklaring niet door alle leden van die commissie was getekend.

De Raad besluit aan hen te berichten dat de Raad zich heeft neergelegd bij de door de tramcommissie verstrekte inlichtingen omtrent hun verwijdering uit de commissie en dat de door hen verlangde erkenning als leden van die commissie niet op de weg van de Raad ligt. Naar aanleiding van de verzoeken

om concessie van de heren Hageman, Bloemsma en De Lange wordt besloten, dat aangezien de concessie reeds is verleend aan de tramcommissie en zolang deze niet komt te vervallen, aan hun verzoek niet kan worden tegemoet gekomen. Het voorstel van B & W om aan de tramcommissie de gevraagde rentegarantie te verlenen wordt, met vier tegen drie stemmen, die van de heren Wernink, Peelen en Van de Made, verworpen.

De voorzitter brengt in de vergadering van 4 januari 1894 een schrijven ter tafel van de heer Commissaris der Koningin ten geleide van een brief van de Minister van Waterstaat met het verzoek om advies op een daarbij gevoegd rekest van de tramcommissie Utrecht-Maarssen, om verlenging met zes maanden van de termijn tot inzending van de plannen en storting van de waarborgsommen voor de geprojecteerde tramweg tot 21 juni 1894. Door de Raad wordt goedgevonden B & W te machtigen de minister te adviseren de gevraagde verlenging te verlenen. Dit advies wordt door de minister overgenomen en blijkt een schrijven van

22 februari 1894 wordt het verzoek om verlenging ingewilligd. Aan het bestaan van de tramcommissie komt een einde als de Minister van Waterstaat de verleende vergunning intrekt en ook de Raad op 4 juli besluit de concessie van de gemeente Maarssen in te trekken.

Ruim een jaar later, in de vergadering van 6 augustus 1895, is aan de orde een schrijven van de heer W. Robert Mack, wonende te Nieuwer Amstel, die te kennen geeft dat hij een concessie wenst te verkrijgen tot het aanleggen van een stoomtramlijn van Amsterdam naar Utrecht. Hij heeft ook aan de Minister van Waterstaat, Handel en Nijverheid van dit voornemen kennis gegeven. Ook dat hij gebruik wenst te maken van de 'Ouden Amsterdamsche Straatweg'.

Tevens wordt door de heer Robert Mack aan de gemeente gevraagd hem een zekere garantie te geven. Daar deze stukken van zeer recente datum zijn, stelt de voorzitter voor ze in de volgende vergadering te behandelen.

De heer Wijnen deelt nog mee dat in Breukelen over dit verzoek een zelfde besluit is genomen en dat er aan de ingezetenen, die belangstellen in deze zaak, gelegenheid is gegeven daarvan te doen blijken. De voorzitter zegt ook dit te zullen overwegen en in een volgende vergadering hierop terug te zullen komen.

Die volgende vergadering is op 3 september. B & W hebben getracht nog verdere inlichtingen te bekomen, maar dit heeft tot weinig geleid. Aan de heer Wijnen deelt de voorzitter mee dat in Breukelen ook niet meer ruchtbaarheid is gegeven aan deze zaak en dat hij er in Maarssen ook geen aanleiding toe ziet. Om aan de zaak een begin van uitvoering te geven wordt besloten aan de heer Robert Mack mede te delen, dat de Raad niet ongenegen is de stoomtram door de gemeente te laten rijden, maar eerst zeker wil zijn van de goedkeuring van het Rijk. Over dit plan wordt niets meer genotuleerd, zodat we veronderstellen dat hieraan een voortijdig einde is gekomen.

We hebben nu al verschillende trams zien passeren, stoomtram, paardentram en zelfs een tram met benzine motors, maar in 1899

doemt een nieuw vervoermiddel op.

In de vergadering van 14 april wordt als punt 14 een brief besproken van de heren C. Bloemsma en J. Boelhouwer, waarin zij vragen om een vergunning tot het berijden van de Breedstraat en de Binnenweg tot aan de Scheepmakerij met een automobile, teneinde een dienst te organiseren tussen Maarssen en Utrecht 'om in meerdere communicatie te voorzien'. Er wordt weer een commissie gevormd, bestaande uit de heren Spillner, Wijnen en Soede, voor het instellen van een nader onderzoek. Als de gemeenteraad op 17 juli weer bijeen is, brengt deze commissie verslag uit aan de Raad. De commissie stelt de raad voor aan C. Bloemsma en J. Boelhouwer te berichten, dat, aangezien geen werken in of op de openbare weg nodig zijn er geen vergunning nodig is, maar dat alleen moet worden opgevolgd de Wet van 23 april 1880 (Staatsblad no. 67) en de politiebepalingen op het rijden.

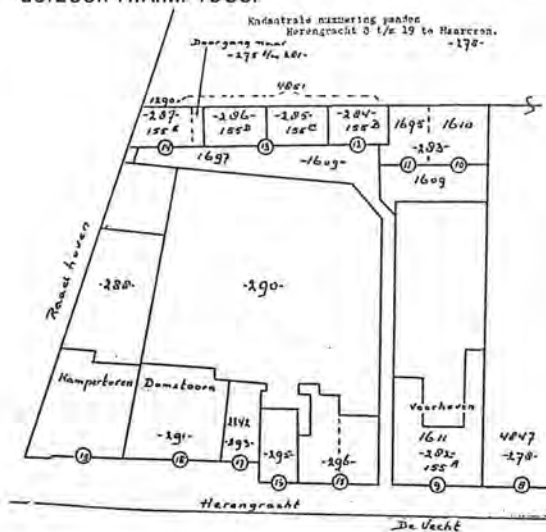
De raad neemt het voorstel van de commissie over, en zo wordt besloten.

Tijdens de vergadering van 8 februari 1901 leest de voorzitter een ingekomen adres voor van de heer C. Boelhouwer 'streckende tot het verkrijgen van een tramdienst'. De heer C. Boelhouwer is sinds 5 juli 1900 raadslid. De Raad beslist op voorstel van B & W 'om bereidheid uit te spreken met het op een of andere wijze verlenen van ondersteuning, maar daarop niet in te gaan dan op goede gronden berustende aanvraag'. In de notulen van december 1901 wordt het overlijden van raadslid Boelhouwer gememoreerd en dit zal de reden zijn waarom van deze tramdienst niets meer wordt vernomen. In dezelfde vergadering wordt een verzoek behandeld van de heer Pennock te 's-Gravenhage om geldelijke steun voor een op te richten stoomomnibus tussen Loenen en Utrecht.

Aangezien B & W het NIET WENSELIJK ACHTEN HET VERKEER VAN NIET OVER RAILS RIJDENDE STOOMWERKTUIGEN TE BEVORDEREN, gaat de raad accoord met hun voorstel om geen subsidie te verlenen.

A.H. Hogenhout-Hofman

Plattegrond met daarop ingetekend de kadastrale en prekadastrale nummering van een aantal panden aan de Herengracht. De nummers 284-287 vormden Het Klooster.
Bron: Verslag Werkgroep Archeologisch Onderzoek H.K.M. 1985.

RECTIFICATIE

In het artikel over het Hongerend Rusland heb ik in de inleiding maar liefst drie maal een verkeerd jaartal gebruikt.

Hierdoor lijkt het alsof de hulpactie voor de Sovjet Unie in 1989 van start ging. De actie begon echter najaar 1990 en het artikel is derhalve niet geschreven in februari 1990, maar in februari 1991. Ik hoop dat deze storende fouten niet tot misverstanden bij de lezers hebben geleid.

Wallie Smits

Reacties van lezers

Naar aanleiding van het artikel over Het Klooster, verschenen in het vorige nummer van het periodiek, reageerde de heer Spoelstra.

Hij wist duidelijkheid te geven omtrent de bewoning van Het Klooster in het begin van deze eeuw.

Omstreeks 1910-1915 woonde in het huisje nummer 284 Opoe Lith, huisje nummer 285 werd bewoond door de familie Spoelstra, nummer 286 door Jan Benen en 287 door Manus van Barneveld. De laatste twee bewoners waren toen voor de nu 85-jarige heer Spoelstra oude mannen.

Hij weet zich bovendien nog te herinneren dat in huisje 284 na opoe Lith een zekere De Wit uit Amsterdam heeft gewoond, opgevolgd door Verkaaik, Stoker, Smits en Dekker.

Volgens de gegevens van de heer Spoelstra was nr. 1695 van oorsprong de werkplaats van Spijker; later is deze werkplaats ondergebracht naar huisje nummer 286 en werd nummer 287 gebruikt als opslagruimte.

Niet alleen de bewoners werden door de heer Spoelstra beschreven, maar ook de levensomstandigheden van deze bewoners. Het gezin Spoelstra bestond uit vader en moeder met maar liefst zes kinderen. Geslapen werd er op de onbeschoten zolder, zodat het 's winters binnen even hard vroom als buiten. Licht, water en gas waren onbekende faciliteiten in deze huisjes. Het gemeenschappelijke toilet stond aan het eind van de steeg bij de muur naast huisje 287 en de gemeenschappelijke waterpomp stond tegen de gevel van nummer 1695. Nadat moeder Spoelstra in 1918 stierf ten gevolge van de grote griep epidemie, moest de oudste dochter, die toen achttien jaar was, de opvoeding van de kinderen op zich nemen. Tot ongeveer 1928 hebben de Spoelstra's nog in Het Klooster gewoond.

Wallie Smits

CAFE-RESTAURANT

**„GEESBERGE”
aan de Vecht**

MAARSSSEN

voor al
uw bruiloften en partijen

*Michel en Cokky Heinsius
Zandpad 23 - Maarssen
Telefoon: 03465-61 435*

AANNEMERSBEDRIJF

BRINKHOF

- * Nieuwbouw
- * Verbouw
- * Onderhoud
- * Renovatie

Machinekade 6
MAARSSSEN
Tel.: 03465-6 14 56

**GEURTSSEN-
KOETSVELD**

- * assurantiën
- * financieringen
- * hypotheken
- * pensioenen

*Raadhuistraat 15
3603 AV Maarssen
Tel.: 03465-61680/67757*

*Zilveren miniatures werden reeds
eeuwen geleden gemaakt en dienden
als speelgoed voor kinderen uit de
hoogste welstandskringen.*

*Tegenwoordig zijn zij
een geliefd verzamelobjekt!*

juwelier BERK

Kaatsbaan 28 - 3601 EC Maarssen
Tel.: 03465-61806

Zet de tijd even stil voor een bezoek aan Café Ome Klaas.

Aan de Vecht, in een historisch stukje Maarssen, ligt Café Ome Klaas. Een café met een traditie die terug gaat tot 1780. Daar kunnen de stamgasten van Ome Klaas u alles over vertellen. Onder het genot van een borrel of tijdens een partijtje biljart. Overdag en in de kleine uurtjes. In Café Ome Klaas kent gezelligheid geen tijd.

Misschien wilt u eens spelen op Nederland's oudste kegelbaan. Of heeft u iets te vieren met vrienden of familie? Ome Klaas maakt van uw partijtje een feestelijke avond. Met een Oud Hollandse maaltijd, barbecue of een koud buffet. Of wellicht heeft u zelf een smakelijke suggestie. Als u van te voren even belt, zorgen wij dat alles naar wens is.

Café Ome Klaas
Al gezellig sinds 1780.

Langegracht 43, Maarssen. Tel. 03465-61409.